HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כלי כלי מהתם: מוסף [א]שק על הבגד שטמא משום אריג: אטו בגד לאו אריג הוא הכי קאמר מוסף שק על הבגד אף על פי שאינו אריג טמא למאי חזי אמר רבי יוחנן שכן עני קולע שלש נימין ותולה בצואר בתו א)תנו רבנן [1]שק אין לי אלא שק [ב]מניין לרבות את הקילקלי ואת החבק ת"ל או שק [ג]יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות ת"ל שק מה שק טווי ואריג אף כל טווי ואריג הרי הוא אומר במת [2]וכל כלי עור וכל מעשה עזים וגו' תתחטאו לרבות הקילקלי ואת החבק יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות ודין הוא טימא בשרץ וטימא במת מה כשטימא בשרץ לא טימא אלא טווי ואריג אף כשטימא במת לא טימא אלא טווי ואריג הן אם היקל בטמא שרץ שהיא קלה נקיל בטומאת המת שהיא חמורה תלמוד לומר בגד ועור בגד ועור לגזירה שוה נאמר [1]בגד ועור בשרץ ונאמר [2]בגד ועור במת מה בגד ועור האמור בשרץ לא טימא אלא טווי ואריג אף בגד ועור האמור במת לא טימא אלא טווי ואריג ומה בגד ועור האמור במת טמא כל מעשה עזים אף בגד ועור האמור בשרץ טמא כל מעשה עזים אין לי אלא דבר הבא מן העזים [ד]מניין לרבות דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה תלמוד לומר או שק והא אפיקתיה לקילקלי וחבק הני מילי מקמי דליתיה ג"ש השתא דאתי גזירה שוה אייתור ליה ואין לי אלא בשרץ בטומאת מת מניין ודין הוא טימא במת וטימא בשרץ מה כשטימא בשרץ עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים אף כשטימא במת עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים הן אם הרבה בטומאת ערב שהיא מרובה נרבה בטומאת שבעה שהיא מועטת תלמוד לומר בגד ועור בגד ועור לגזירה שוה נאמר בגד ועור בשרץ ונאמר בגד ועור במת מה בגד ועור האמור בשרץ עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים אף בגד ועור האמור במת עשה דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה כמעשה עזים ומופנה דאי לאו מופנה איכא למיפרך מה לשרץ שכן מטמא בכעדשה ב)לאי אפנויי מופני ג)מכדי שרץ איתקש לשכבת זרע דכתיב [3]איש אשר תצא ממנו שכבת זרע וסמיך ליה [4]איש אשר יגע בכל שרץ וכתיב ביה בשכבת זרע [5]וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע בגד ועור דכתב רחמנא בשרץ למה לי שמע מינה לאפנויי ואכתי מופנה מצד אחד הוא הניחא למאן דאמר ד)מופנה מצד אחד למידין ואין משיבין אלא למאן דאמר ה)למידין ומשיבין מאי איכא למימר דמת נמי אפנויי מופנה מכדי מת אתקש לשכבת זרע דכתיב [3]והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע וכתיב בשכבת זרע וכל בגד וכל עור בגד ועור דכתב רחמנא במת למה לי ש"מ לאפנויי: [6]ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז א"ר אלעזר ו)עגיל זה דפוס של דדין כומז זה דפוס של בית הרחם אמר רב יוסף אי הכי היינו דמתרגמינן מחוך דבר המביא לידי גיחוך אמר ליה רבה מגופיה דקרא ש"מ כומז כאן מקום זימה: [7]ויקצוף משה על פקודי החיל אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר להן משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון אמרו לו [8]לא נפקד ממנו איש אמר להן אם כן כפרה למה אמרו לו אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו מיד ונקרב את קרבן ה' תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור כפרה מפני

שזנו

כלי כלי. בשרצים כתיב כל כלי אשר יעשה מלאכה וגו'ז). ומגופיה דקרא דשרצים לא מצי יליף דאשר יעשה מלאכה לאו כלי תכשיט משמע: **שק.** הוא עשוי מנוצה של עזים שאף על פי שאינו אריג אלא קלע קטן עשה מנוצה של עזים לתלות בו בתי נפש לצואר בתו טמא שדרכו בכך ותכשיט הוא וה"ק שהוא טמא משום אריג ואע"פ שאינו אריג: **קולע ג' נימין (כו').** ג' חוטין של מטוה של נוצה של עזים לצועה: **ותולה בצואר בתו.** וקליעתו זו היא אריגתו מאחר שהוא טווי כדאמרן גבי תיכי חלילתא בריש פירקיןח) דקרי להו אריג. והא דקאמר אע"פ שאינו אריג כלומר לאו אריג ממש: **אין לי אלא שק.** העשוי ללבוש רועים: **קילקלי.** מסרך של סוס שקורין פייטרא"ל: **חבק.** צינגל"א של סרגא ואוכף ועושין אותה מנוצה של עזים טווי ואריג: **יכול שאני מרבה החבלים והמשיחות.** ליצא"ל שעושין למדוד וקולעין מן הנוצה כמו שנתלשה ואינו טווי ולא דמי לקולע שלש נימין דלעיל דהתם טווי הוא וזו היא אריגתו: **יכול שאני מרבה כו'.** הואיל וכתיב כל: **ודין הוא.** שלא נרבה ולא צריך קרא למעוטי: **הן.** תמיה הוא וכי דברים כוונים הם: **אם היקל בטומאת שרץ שהיא קלה.** כלומר אם היקל מלטמא חבלים ומשיחות היקל לך בשרץ שטומאתו קלה טומאת ערב: **נקל.** גם אנחנו בבנין אב זה במת שטומאתו חמורה טומאת ז': **השתא דאתיא גזירה שוה.** וכי היכי דיליף מת משרץ למעוטי חבלים ומשיחות יליף נמי שרץ ממת לכל מעשה עזים לרבות קילקלי וחבק: **אין לי אלא בשרץ.** דלא שק התם כתיב: **אם ריבה.** לטמא דבר הבא מזוב הסוס בטומאת ערב הוא דריבה: **שהיא מרובה.** שכל המגעות טומאת ערב הן בין דשרץ ונבילה ושכבת זרע מגע הזב ומגע טמא מת: **נרבה אנו בטומאת ז' שכן מועטת היא.** שאינה בכל המגעות אלא במגע המת בלבד: **מופנה.** צריך שתהא גזירה שוה זו מב' תיבות דבגד ועור מופנין למדרש זה שלא יהו צריכין לגופן ומאחר שמופנין ללמוד גזירה שוה ה"ל כמאן דכתיב דרשא בקרא בהדיא ואין משיבין עליה: **דאי לאו מופנה.** אמרינן לגופן באו ולא ילפינן להא מילתא מינייהו: **דאיכא למיפרך כו'.** וה"ה דמצי למימר הכי אגזירה שוה קמייתא ומיהו אסקי לכולה ברייתא ברישא ופריך אהא דסליק מינה ובשינויא דמשנינן בהא מיתרצה נמי קמייתא: **לאי.** באמת: **וכתיב ביה בשכבת זרע.** דבגד ועור טמאים הם בו: **מצד אחד.** הכתובין בשרץ מופנים כדאמרן אבל הכתובין במת אין מופנין: **הניחא למ"ד כו'.** פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן היא במסכת נדה בהמפלת (דף כב:): **אלא למאן דאמר למידין.** אם אין תשובה: **ומשיבין.** אם יש להשיב: **מאי איכא למימר.** הרי יש להשיב שכן מטמא בכעדשה: והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע: **דפוס של דדין.** שמונחות בו: **גיחוך.** ליצנות: **לקלקולכם.** של מעשה שטים לזנות את בנות מואב שמא כך עשיתם במדין לכך אתם צריכין קרבן: **לא נפקד.** לא נחסר מדת יהודית:

שזנו

מניין לרבות את הקילקלי והחבק. ואם תאמר[א] והא לא מיטלטל מלא וריקן ואי משום דאפשר לקפלה[ב] אם אינו עשוי לכך לאו כלום הוא כדאמר לקמן [סו.] גבי קב הקיטע[ג] דאע"ג דיש לו בית קיבול לרגלו שוקו אם אינו עשוי לקבל טהור[ד] וי"ל דהני נמי לשם כל צורכן הן עשוין מתחלה[ה] אך קשה דלעיל פ' במה מדליקין (דף כז. ושם) מפיק דבר הבא מן העזים דמטמא בשרצים מאו בגד וקילקלי וחבק באין מן העזים ומפיק להן הכא מאו שק וע"ק דהתם מרבה לנוצה של עזים לג' על ג' ואילו שק שיעורו בד' ואומר ר"י דתרי גווני נוצה של עזים הוו והתם מיירי [בדקה] שעושים ממנה בגדים חשובים והלכך איתרבו לשלשה על שלשה כמו שאר בגדים והכא מיירי בנוצה גסה שממנה עושין קילקלי וחבק וחבלים ומשיחות ושק: **שמע מינה לאפנויי.** הקשה ה"ר אליעזר ממיץ[ו] כיון דאיתקש שרץ ומת לשכבת זרע א"כ ג"ש דבגד ועור ל"ל[ז] דכל מה שיהיה במת ניתן בשכבת זרע וכל מה שיהיה בשכבת זרע ניתן בשרץ וכן להפך[ח] דהא קי"ל ט)דבר הבא מן ההיקש חוזר ומלמד בהיקש[ט] חוץ מן הקדשים: **מידי הרהור מי יצאנו.** וא"ת והא אפילו (א) יפת תואר הותרה להם וי"ל דמכל מקום שייך בה איסור כדאמרינן (קדושין דף כב.) וחשקת בה ולא בחברתה:

ובמוך

מסורת הש"ס

א) ת"כ פ' שמיני, ב) [בערוך איתא לאיי ומפרש דלשון יון הוא ע"ש], ג) [ב"ק כה:], ד) [נדה כב:], ה) [לקמן קלא. יבמות ע: עד. נדה כב:], ו) [מס' כלה], ז) [ויקרא יא], ח) לעיל נז., ט) זבחים מט:,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מידי וכו' אפי' ליקח יפת תואר:

לעזי רש"י

פייטרא"ל [פייטר"ל]. סמלון (רתמת-חזה).
צינגל"א.חבק (רצועת-בטן לסוס וכיו"ב).
ליצא"ל [לינוי"ל]. חוט פשתן, חבל דק.

מוסף רש"י

חבק. ליונגל"א לאסור בו **סוס** (לעיל נז. וראה רש"י נדה נח.). **מופנה מצד אחד.** גזירה שוה שאינה מופנה משני צדדיה אלא מצד אחד **למדין.** ממנה אם אין להשיב, אבל אם יש להשיב **משיבין** (לקמן קלא.).

רבינו חננאל

קילקלי. מלשון יון הוא, והוא עשוי בגד [משיער של עזים והוא קשה עשוי להצניעו תחת הכרים והכסתות. חבקים, כסוי הכסאות. (ת"ל) [כתיב] או בגד או עור או שק אין לי אלא] שק בלבד מנין לרבות הקילקלי וחבק ת"ל או שק. פי' מרבינן להו מאו כלומר הוה ליה למימר שק, או דכתב רחמנא למה לי, לרבויי קילקלי וחבק. יכול שאני מרבה חבלים ומשיחין שיטמאו, ת"ל שק מה שק טווי ואריג אף כל טווי ואריג. הרי הוא אומר במת כל מעשה עזים, יכול שאני מרבה חבלים ומשיחים, דין הוא טימא בשרץ טימא במת כו'. ודחינן ואם היקל בטומאת שרץ שהיא קלה, פי' טומאת שרץ קלה היא שהיא טומאת ערב, אבל טומאת מת חמורה היא שהיא טומאת שבעה לא נתרבה, ת"ל (או) בגד ועור בגד ועור לג"ש, נאמר בגד ועור בשרץ, ונאמר בגד ועור במת. **פי' דין ג"ש, ב' פסוקים כל פסוק ופסוק כתוב מילין שאינן צריכין לפסוק (ואין) [והן] מילין** פנויין, לא נכתבו אילו בתוך פסוקים אילו אלא לדון מהם ג"ש, להיות כל דין שמפורש באחד מהן שיהא גם השני כמותו. וזה שכתוב בענינו בגד ועור בשרץ בגד ועור במת. וצריכין להיות אילו בגד ועור מופנים בשני הפסוקים, שאם הן בפסוק אחד יתירין כגון שלמדו טומאת בגד ועור בשרץ משכבת זרע ונמצא בגד ועור האמור בשרץ מופנה, כגון זה למידין, ואם יש פירכא משיבין ופורכין. ואם הן אילו פסוקים בגד ועור יתירין בשרץ ובמת למידין במת מן השרץ שיהו טמאין במת דבר הבא מזנב הסוס מזנב הפרה כשם שמטמאין בשרץ ואין משיבין, ואע"ג דאיכא למפרך, ואם ריבה בטומאת שרץ שהיא מרובה, פי' טומאת שרץ (נותנת) [נוהגת] בשמונה שרצים, נרבה טומאת מת שהיא מועטת שאינה אלא במת בלבד. ואוקימנא כיון שהן מופנה משני צדדין, למידין ואין משיבין. אילו הדברים הלכה למשה מסיני להידרש בענין הזה מסורת בידי חכמים.

עין משפט נר מצוה

נח א ב ג ד מיי' פ"א מהל' כלים הלכה יב:

תורה אור השלם

1 וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר: ויקרא יא לב

2 וְכָל בֶּגֶד וְכָל כְּלִי עוֹר וְכָל מַעֲשֵׂה עִזִּים וְכָל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ: במדבר לא כ

3 אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל טְמֵא נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע: ויקרא כב ד

4 אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל שֶׁרֶץ אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ אוֹ בְאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ לְכֹל טֻמְאָתוֹ: ויקרא כב ה

5 וְכָל בֶּגֶד וְכָל עוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַת זָרַע וְכֻבַּס בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יז

6 וַנַּקְרֵב אֶת קָרְבַּן יְיָ אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְלִי זָהָב אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְיָ: במדבר לא נ

7 וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הֶחָיִל שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת הַבָּאִים מִצְּבָא הַמִּלְחָמָה: במדבר לא יד

8 וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ נָשְׂאוּ אֶת רֹאשׁ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ: במדבר לא מט

מוסף תוספות

א. היאך טמאים. תוס' הרא"ש. ב. ולהשים בהם שום דבר, מ"מ. תוס' הרא"ש. ג. ואם יש לו בית קיבול כתיתין טמא, משמע דאם אין לו בית קבול כתיתין. תוס' הרא"ש. ד. אלמא אע"פ שבית קיבול שלו עשוי וראוי להניח בתוכו שום דבר לא חשיב בית קיבול כיון שאינו עשוי לכך, והכא נמי קילקי וחבק אינו עשוי ליתן בתוכו שום דבר אלא לצורך הסוס בלבד. תוס' הרא"ש. ה. אבל קב הקיטע אינו עשוי אלא להנחת הרגל בלבד. תוס' הרא"ש. ו. מהשתא. תוס' הרא"ש. ז. נילף שכבת זרע ממת והדר נילף מת מיניה. תוס' הרא"ש. ח. כיון דכתיב או שק בשרץ לרבות דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה ממילא נתרבה אף לש"ז, וכיון שנתרבה בש"ז ממילא שמעי' למת, ומיעוטא דחבלים נמי דאתי משק מיהא גמר, וכן נמי איכא למיגמר שרץ ממת לענין קלקי וחבק דהא איתקש תרווייהו לש"ז. רמב"ן. ט. בכל התורה כולה. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

הניחא למאן [דאמר] מופנה מצד א' למדין ואין משיבין, אלא למאן דאמר למידין ומשיבין מאי איכא למימר. מחלוקת בין ר' ישמעאל ורבנן. ועיקר דילה במס' נדה בפרק המפלת [דף כב] אמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' כל גזירה שוה שאינה מופנה כל עיקר אין למידין ממנה, מופנה מצד אחד לר' ישמעאל למידין ואין משיבין לרבנן למידין ומשיבין. **אמר להם משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון. אמרו לו לא נפקד ממנו איש.** במס' יבמות בפרק הבא על יבמתו [דף סא] אמרו, ור' שמעון לא נפקד ממנו איש לעבירה. ולדבר זה נתכוונו בהם בתשובה זו.